

100 reikšmingiausių vaikų knygų: sąrašo viršūnėje Nėris, Geda ir Maironis

2017 m. gegužės 7 d.

Su nostalgija prisimenate vaikystėje skaitytas knygas: Justino Marcinkevičiaus „Grybų karą“, Vytautės Žilinskaitės „Robotą ir peteliškę“ ar Vytės Nemunėlio „Meškiuką Rudnosiuką“? Šios trys ir dar 97 lietuviškos knygos pateko į Lietuvos šimtmečiui skirtą sąrašą „Šimtas knygų vaikams ir Lietuvai“.

Praeitų metų vasarą skaitančiajai suaugusiųjų bendruomenei buvo pateiktas 500 vaikų, paauglių ir jaunimo knygų, išleistų nuo XIX a. vidurio iki šių dienų, sąrašas. Juo remiantis buvo galima viešai virtualioje erdvėje pusę metų balsuoti už labiausiai įsiminusias, meniniu ir ugdomuoju požiūriu vertingas knygas. Rinkimuose dalyvavo beveik 2000 žmonių – 40 proc. jų sudarė mokytojai ir bibliotekininkai, taip pat aktyviai balsavo tėvai ir vaikų literatūros entuziastai.

Atskirai už knygas balsavo ir šešiolika vaikų literatūros žinovų: vaikų literatūros dėstytojų ir doktorantų bei šia sritimi nuosekliai besidominčių mokytojų, bibliotekininkų, literatūrologų. Susumavus abiejų grupių vertinimus išrinktas lietuviškų vaikų ir paauglių knygų šimtukas.

Žvilgtelėjus į sąrašą akivaizdu, kad ne veltui Lietuva vadinama lyrikų kraštu. Pirmajame sąrašo dešimtuke karaliauja eiliuoti tekstai – net 8 iš 10 pozicijų užima poezija, poemos ir eiliuotos pasakos, o pirmose vietose atsidūrė Salomėjos Nėries „Eglė Žalčių karalienė“, Sigito Gedos „Baltoji varnelė“ ir Maironio „Jūratė ir Kastytis“. Iš viso eiliuotų knygų į šimtuką pateko net 30. Likusios dvi knygos pirmajame dešimtuke yra pasakos. Toliau sąrašė netrūksta realistinės prozos, liaudies pasakų ir smulkiosios tautosakos rinkinių, yra po vieną paveikslėlių ir pažintinę knygą.

Net 65 sąrašo knygos yra išleistos sovietmečiu – tai daugeliui tikrai girdėta lietuvių vaikų literatūros klasika, sukurta Eduardo Mieželaičio, Ramutės Skučaitės, Kazio Sajos ir kitų. 14 knygų išleistos jau XXI a., likusios – XIX a. pabaigos, ikikarinės, tarpukario bei paskutiniojo XX a. dešimtmečio knygos.

Seniausia sąrašo knyga – Motiejaus Valančiaus „Vaikų knygelė“ (1868); prie jos glaudžiasi Žemaitės „Rinkinėlis vaikams“ (1904), Vinco Pietario „Lapės gyvenimas ir mirtis“ (1905). O naujausios šimtuke atsidūrusios knygos – Akvilinos Cicėnaitės „Niujorko respublika“ (2015) ir Rebekos Unos „Atjunk“ (2015).

„Viena kita knyga turbūt jau laikytina literatūros istorija, kai kurios, net ir senesnės, tebėra aktualios ir skaitytinės vaikams šiandieną. Labai svarbu, kad jos būtų nuolat ir kokybiškai perleidžiamos“, – teigia projekto „Šimtas knygų vaikams ir Lietuvai“ iniciatorius dr. Kęstutis Urba.

Tikėtina, kad išrinkti kūriniai bus pasitelkiami organizuojant įvairius renginius, konkursus, šventes Lietuvos valstybės šimtmečio minėjimo metais ir taps orientyru ieškantiems laiko patikrintų, reikšmingų ir vertingų vaikų literatūros knygų.

Projektą sumanė ir įgyvendino Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) Lietuvos skyrius bendradarbiaudamas su Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka. Sąrašo pristatymą visuomenei gegužės 7 d., Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dieną, tradicinės akcijos „Lietuva skaito“ metu, parėmė Lietuvos leidėjų asociacija.

Šimtas knygų vaikams ir Lietuvai

1. Salomėja Nėris. EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ (1940)
2. Sigitas Geda. BALTOJI VARNELĖ (1985)
3. Maironis. JŪRATĖ IR KASTYTIS (1957)
4. Vytė Nemunėlis. MEŠKIUKAS RUDNOSIUKAS (1939)
5. Vytautas Petkevičius. GILĖS NUOTYKIAI YDŲ ŠALYJE (1964)
6. Kazys Binkis. KIŠKIŲ SUKILIMAS (1937)
7. Vytautė Žilinskaitė. KELIONĖ Į TANDADRIKĄ (1984)
8. Kostas Kubilinskas. STOVI PASAKŲ NAMELIS: pasakų rinktinė (1974)
9. Eduardas Mieželaitis. ZUIKIS PUIKIS (1949)
10. Justinas Marcinkevičius. GRYBŲ KARAS (1958)
11. Petras Cvirka. CUKRINIAI AVINĖLIAI (1935)
12. GULBĖ KARALIAUS PATI: lietuvių liaudies pasakos (sud. Aldona Liobytė, 1963)
13. Vytautė Žilinskaitė. ROBOTAS IR PETELIŠKĖ (1978)
14. Martynas Vainilaitis. BRUKNELĖ (1991)
15. Jonas Biliūnas. KLIUDŽIAU (1987)
16. Kazys Binkis. ATŽALYNAS (1938)
17. Vytautas V. Landsbergis. ARKLIO DOMINYKO MEILĖ (2004)
18. GYVASIS VANDUO: lietuvių liaudies stebuklinės pasakos (sud. Bronislava Kerbelytė, 1989)
19. Salomėja Nėris. SENELĖS PASAKA (1950)
20. SUŽEISTAS VĖJAS: lietuvių liaudies mitologinės sakmės (sud. Norbertas Vėlius, 1987)
21. Vytautas V. Landsbergis. OBUOLIŲ PASAKOS (1999)
22. Vytautas Račickas. ZUIKA PADŪKĖLIS (1985)
23. Šatrijos Ragana. IRKOS TRAGEDIJA (1977)
24. Anzelmas Matutis. MARGASPALVĖ GENIO KALVĖ: eilėraščių rinktinė (1980)
25. Kęstutis Kasparavičius. KVAILOS ISTORIJOS (2005)
26. Vincas Pietaris. LAPĖS GYVENIMAS IR MIRTIS (1930)
27. Lina Žutautė. KAKĖ MAKĖ IR NETVARKOS NYKŠTUKAS (2010)

28. Kazys Boruta. DANGUS GRIŪVA (1955)
29. Janina Degutytė. PELĖDŽIUKO SAPNAS (1969)
30. Jonas Avyžius. AŠTUONETAS IŠ TREPSĖS NAMŲ (1967)
31. Vytautas Petkevičius. KODĖLČIUS (1974)
32. Janina Degutytė. BALTAS GULBIŲ SOSTAS (1984)
33. Jonas Biliūnas. JONIUKAS (1948)
34. Justinas Marcinkevičius. LAUKINĖ KRIAUSĖ: rinktinė (1973)
35. Kazys Saja. EI, SLĖPKITĖS! (1971)
36. Vytautas Misevičius. DANUKO DUNDULIUKO NUOTYKIAI (1979)
37. MENU MĪSLĘ KETURGYSLĘ: lietuvių liaudies mįslės (1970)
38. LIETUVIŠKOS PASAKOS (iš Jono Basanavičiaus rinkinių vaikams paruošė Jonas Stukas, 1969)
39. Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė. DVYLIKA BROLIŲ JUODVARNIAIS LAKSČIUSIŲ (1932)
40. Violeta Palčinskaitė. NAMAI NAMUČIAI (1977)
41. Vytautas Tamulaitis. SKRUZDĖLYTĖS GREITUTĖS NUOTYKIAI (1935)
42. Gendrutis Morkūnas. IŠ NUOMŠIKO GYVENIMO (2010)
43. Petras Cvirka. NEMUNO ŠALIES PASAKOS (1948)
44. Bitė Vilimaitė. ROJAUS OBUOLIUKAI (1981)
45. Motiejus Valančius. VAIKŲ KNYGELĖ (1868)
46. Gendrutis Morkūnas. BLUSYNO PASAKOJIMAI (2008)
47. Juozas Erlickas. BILJETAS IŠ DANGAUS, ARBA JONO GRIGO KELIONĖ (1990)
48. ČIR VIR VIR PAVASARIS: smulkioji lietuvių tautosaka (1971)
49. Martynas Vainilaitis. EŽIO NAMAS (1967)
50. Justinas Marcinkevičius. VORO VESTUVĖS (1973)
51. Vytautas Bubnys. ARBERONAS (1969)
52. Juozas Erlickas. BOBUTĖ IŠ PARYŽIAUS, ARBA LAKŠTINGALA ZARASUOSE (1995)
53. Kazys Jakubėnas. ABĖCĖLĖ (1958)
54. Antanas Vienuolis. UŽKEIKTIEJI VIENUOLIAI (1950)
55. Algimantas Zurba. ŠIMTADIENIS (1975)
56. Vytautas V. Landsbergis. RUDNOSIUKO ISTORIJS (1993)
57. Martynas Vainilaitis. MANO VOLUNGĖLĖ: rinktinė (1975)
58. Kostas Kubilinskas. VARLĖ KARALIENĖ (1962)
59. Lazdynų Pelėda. MOTULĖ PAVILIOJO (1951)
60. Vytautas Račickas. ŠLEPETĖ (1996)
61. Kostas Kubilinskas. LEDINUKAS (1971)
62. Petras Tarasenko. UŽBURTI LOBIAI (1956)

63. Ramutė Skučaitė. ŽVANGUČIAI: rinktinė (1976)
64. Jonas Avyžius. BARDO NUOTYKIAI IR ŽYGLIAI (1987)
65. Pranas Mašiotas. KAI KNYGAS DRAUDĖ: apysakos ir apsakymai (sud. Kęstutis Urba, 1993)
66. Kazys Saja. BŪRIMAS OBUOLIO SĖKLOM (1985)
67. Gendrutis Morkūnas. GRĮŽIMO ISTORIJA (2007)
68. UŽBURTA KARALYSTĖ: lietuvių liaudies pasakos (1957)
69. Kazys Saja. KLUMPĖS (1958)
70. Vytautė Žilinskaitė. MELAGIŲ PILIS (1968)
71. Gintaras Beresnevičius. KAUKUČIAI IR VARINIS ŠERNAS (2007)
72. Aloyzas Každailis. LAIVAI IR JŪRININKAI (1981)
73. Kristina Gudonytė. BLOGOS MERGAITĖS DIENORAŠTIS (2009)
74. Kazys Boruta. JURGIO PAKETURIO KLAJONĖS (1963)
75. Žemaitė. KAIP JONELIS RAIDES PAŽINO (1966)
76. Aldona Liobytė. APIE NARSIĄ VILNIAUS MERGAITĘ IR GALVAŽUDĮ ŽALIABARZDĮ (1970)
77. Bronė Buivydaitė. AUKSINIS BATELIS (1936)
78. Violeta Palčinskaitė. AŠ VEJUOS VASARĄ: pjesių rinktinė (1982)
79. Balys Sruoga. GIESMĖ APIE GEDIMINĄ (1938)
80. Pranas Mašiotas. IR AŠ MAŽAS BUVAU: kūrybos rinktinė (sud. Vincas Auryla, 1956)
81. Kęstutis Kasparavičius. DINGĘS PAVEIKSLAS (2007)
82. Anzelmas Matutis. GIRIOS TELEVIZORIUS (1973)
83. Žemaitė. RINKINĖLIS VAIKAMS (1904)
84. Aldona Liobytė. KUPRIUKAS MUZIKANTAS: pjesių rinktinė (1984)
85. Mykolas Sluckis. GERI NAMAI (1955)
86. Antanas Vaičiulaitis. PASAKOS (1989)
87. Vytautas Petkevičius. DIDYSIS MEDŽIOTOJAS MIKAS PUPKUS (1969)
88. Renata Šerelytė. KRAKATUKŲ PIEVELĖ (2007)
89. Petras Tarasenko. PABĖGIMAS (1957)
90. Violeta Palčinskaitė. SENAMIESČIO LĖLĖS (1987)
91. Alma Karosaitė. ASILĖLIS (1999)
92. Ramutė Skučaitė. LAIŠKAS SEKMADIENIUI (1998)
93. Jurga Ivanauskaitė. STEBUKLINGA SPANGUOLĖ (1991)
94. Salomėja Nėris. BALTAIS TAKELIAIS BĖGA SAULYTĖ (1956)
95. Akvilina Cicėnaitė. NIJORKO RESPUBLIKA (2015)
96. Vaižgantas. ALEKSIUKAS IR MOTUTĖ (1976)
97. Ramutė Skučaitė. TAKELIS IŠ NAUJO: rinktinė (2001)

98. Rebeka Una. ATJUNK (2015)
99. Vytautas Petkevičius. SIEKSNIS SPRINDŽIO VAIKAS (1966)
100. Rimantas Černiauskas. SLIEKO PASAKA (2007)